

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 77 Nisan 2021 & Volume: 14 Issue: 77 April 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE KADIN SAĞLIK ÇALIŞANLARININ YAŞADIKLARI SORUNLARIN ANALİZİ ANALYSIS OF THE PROBLEMS EXPERIENCED BY FEMALE HEALTHCARE PROFESSIONALS DURING THE COVID-19 PANDEMIA

Dilek ULUSAL*

Öz

Kadınların çalışma hayatında yoğun olarak yer aldıkları meslek gruplarından biri sağlıktr. Sağlık alanı, doğrudan insan hayatıyla ilgili bir meslek olduğu için her açıdan çok büyük zorluklara sahiptir. Özellikle kadınlar bu alanda daha büyük sorunlarla karşılaşmaktadır. Covid-19 virüsü, Dünya'nın ve Türkiye'nin Mart ayından beri mücadele ettiği küresel bir salgındır. Bu süreçte virüs, dünya üzerinde milyonlarca insanın enfekte olmasına ve bir milyondan fazla insanın da hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Dünyada Covid-19'a yakalananların sayısı arttıkça sağlık çalışanlarının işi daha da zorlaşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, işin zorluğunun daha da arttığı pandemi döneminde, kadın sağlık çalışanlarının ne tür zorluklarla karşılaştıklarını ortaya koymaktır. Çalışmada "mülakat" yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, Covid-19 pandemi sürecinin kadın sağlık çalışanlarının mesleki açıdan yaşadıkları zorlukları daha da arttırdığı ortaya konulmuştur. Ayrıca çalışmada pandemi döneminde artan sorunların, yoğun çalışma saatleri ve çalışma koşulları, iletişimsel ve maddi problemler ile kadınların karşılaştıkları her türlü şiddet eylemlerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 (Koronavirüs), Salgın, Sağlık Sektörü, Kadın.

Abstract

Health is one of the occupational groups in which women are heavily involved in working life. The field of health poses enormous challenges in all aspects as it is directly related to human life. Women in particular face greater difficulties in this area. Covidien-19, is a global epidemic of World and Turkey has struggled for eight months. In this process, the virus caused millions of people to become infected and more than one million people to die. As the number of the people caught with Covid-19 in the world increases, the job of healthcare professionals becomes more difficult. The purpose of study is to reveal what kind of difficulties female healthcare workers face during the pandemic period when the difficulty of the work increases. The "interview" method was used in the study. As a result of the study, it was revealed that the Covid-19 pandemic process further increased the vocational difficulties of female healthcare professionals. In addition, in the study, it was determined that the problems that increased during the pandemic period were caused by intense working hours and working conditions, communication and financial problems and all kinds of violent acts faced by women.

Keywords: Covid-19 (Coronavirus), Outbreak, Health Sector, Women.

* Öğr. Gör. Dr., Kırıkkale Meslek Yüksek Okulu, Görsel İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü, ORCID: 0000-0002-6921-9719

Giriş

Toplumsal cinsiyet, iki cins arasındaki biyolojik cinsiyet farklılıklarından ziyade, toplumsal ve kültürel olarak kadın ve erkeğe biçilen rolleri ve iki cins arasındaki sosyal ve kültürel farklılıkları belirleme şeklini anlatmak için kullanılan bir kavramdır (Umuncu & Kümbül, 2018, 122). Ataerkil sistemin kadına yüklediği ev içi görev ve sorumluluklar, geçmişten günümüze çalışma hayatı içerisinde yer alan kadınların konumunun belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Aile içerisinde eş ve çocuk bakımı, temizlik ve mutfak işleri gibi görevler üstlenen kadınlar, çalışma hayatında ilk olarak ev içi görevlerine uygun olan gıda, tekstil, sağlık, eğitim vb. alanlarda daha çok istihdam edilmiştir. Ancak günümüzde kadın çalışanların sayısı arttıkça mesleki olarak kadın işi-erkek işi gibi cinsiyetçi ayrımlar ortadan kalmaya başlamıştır. Buna rağmen toplumda halen devam etmekte olan kadına yönelik "öteki" algısı, kadınların iş yaşamında erkeklerden daha fazla sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Çalışma hayatında yer alan kadın, erkeklerden farklı olarak iş hayatındaki sorumluluklarıyla birlikte ataerkil yapının kadına yüklediği eş ve çocuk bakımı gibi aile içi sorumluluklarını da yerine getirmek durumundadır. Böylece çalışan kadınların erkeklere nazaran çalışma hayatında daha dezavantajlı oldukları söylenebilir. Bütün bu zorluklara rağmen, iş yaşamında kadın çalışanların sayısının artması bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergelerindedir. Orhan ve Yücel'e göre (2017, 54), Türkiye nüfusunun neredeyse yarısını kadınlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda kadınların çalışma hayatında aktif olarak yer almaları toplumsal fayda açısından son derece önemlidir.

Doğrudan insan yaşamıyla ilgili bir hizmet sektörü olan sağlık, kadınların yoğun olarak çalıştığı bir alandır. Hemşirelik mesleği ise sağlık sektörü içinde yer alan ve "kadın işi" olarak nitelenen en önemli mesleklerden biridir. Sağlık alanında çok fazla sabır gerektiren mesleklerden biri olan hemşirelik, dünyanın her yerinde yaratılış itibarıyla annelik içgüdüğü taşıyan ve erkeğe göre daha hassas bir varlık olan kadın ile ilişkilendirilmektedir. Ancak bugüne kadar sağlık alanlarındaki meslek grupları içinde hep var olagelen cinsiyetçi oluşum yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. Böylece sağlık sektöründe önceden yalnızca kadınların icra ettiği hemşirelik mesleği, günümüzde erkeklerin de çalışabildiği bir iş sahası haline getirilmiştir. Aynı şekilde toplumda önceden yalnızca erkeğin yapabileceği bir iş kolu olarak düşünülen hekimlik ise günümüzde kadınların da yoğun olarak tercih ettiği ve başarıyla icra ettiği bir meslek dalı olmuştur. Sağlık alanında hemşirelik ve hekimlik dışında kadınların çalıştığı birçok meslek grubu vardır. Bunlar arasında ebelik, hasta bakıcılığı, tıbbi sekreterlik, tıbbi teknisyenlik, laborantlık gibi meslekler yer almaktadır. Görüldüğü gibi, günümüzde sağlık sektörünün hemen her alanında erkek çalışanlar kadar kadın çalışanlar da bulunmaktadır. Ancak kadınlar sağlık sektöründe hangi alanda çalışırsa çalışsın, sektörün kendinden kaynaklanan zorluklarıyla karşılaşmaktadırlar. Yoğun çalışma saatleri ve çalışma koşullarının neden olduğu düzensiz hayat, uykusuzluk, yorgunluk gibi fiziksel belirtilerin yarattığı psikolojik etki (tükenmişlik duygusu), hasta ve yakınlarının, ayrıca hastane yöneticilerinin uyguladığı her türlü şiddet, özellikle hasta ve yakınlarıyla oluşan iletişim sorunları, kadın sağlık emekçilerinin karşılaştıkları zorluklar arasında gösterilmektedir.

Çin'de 2019'un son aylarında ortaya çıkan, Şubat sonu itibarıyla bütün dünyaya yayılan Covid-19 (Koronavirüs), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 11 Mart 2020'de "küresel salgın" ilan edilmiştir. Dünyanın yaklaşık bir yıldır mücadele ettiği Koronavirüs salgınında Dünya üzerinde virüse yakalananların sayısı 100 milyonu aşmış, yaklaşık 2.5 milyon kişi de virüs nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Koronavirüs salgını tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de etkisini sürdürmektedir. Türkiye'de bir yıl içinde 2.5 milyondan fazla kişi Koronavirüse yakalanmış, virüsten ölenlerin sayısı ise 30 bine ulaşmıştır. Hal böyle olunca bu süreçte en çok sağlık çalışanlarına iş düşmektedir. Özellikle pandemi servislerinde görevli sağlık çalışanlarının ekstra yoğun emek harcadığı bu dönemde, hasta sayılarındaki yükseliş devam ettikçe mesleğin zorlukları da katlanarak artmaktadır. Covid-19 pandemisinin kadın sağlık çalışanları üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmada, nitel analiz yöntemleri arasında yer alan mülakat tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın örneklem grubu, kartopu tekniği ile belirlenmiştir. Kadın sağlık çalışanlarının pandemi sürecinden nasıl ve ne şekilde etkilendiklerinin araştırıldığı bu çalışmada örneklem grubunu, Covid-19 salgınının yoğun olarak görüldüğü iller arasında yer alan Kayseri ili sınırları içindeki sağlık kuruluşlarında görev yapan ve pandemi servislerinde çalışan 10 kadın sağlık çalışanı oluşturmaktadır. Mülakata başlamadan önce katılımcılara bilgilendirilmiş gönüllü olur formu imzalatılmıştır. Mülakata katılanların kimlik ve iş yeri bilgilerini gizli tutmak amacıyla katılımcılar, "L" harfi ile kodlanmış ve her bir katılımcı "L1", "L2", "L3", "L10" şeklinde numaralandırılmıştır. Araştırmada, katılımcılara yöneltilen sorular

doğrultusunda oluşturulan belli başlıklar altında kadınların bu süreçte karşılaştıkları zorluklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

A. Kavramsal Çerçeve

1. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Konumu

Toplumsal cinsiyet, bireysel davranış için toplumsal olarak hazırlanmış, önce öğrenilen daha sonra da sahnelenen bir senaryodur (Connell, 1998, 56). Çağlıyan'a göre (2014, 203), insanlar, cinsiyetleriyle ilgili rollerini edinmeye başlayacakları sosyal ortam içine doğarlar. İlk olarak ailede başlayan bu edinim çevrenin yönlendirmesiyle devam eder. Bu sayede bireyler, cinsiyetçi rollerini içselleştirirler. Her toplumun cinsiyet ve toplumsal cinsiyete yaklaşma biçimleri birbirinden farklıdır. Ataerkil yapının egemen olduğu toplumlarda kadın ve erkek arasında keskin bir ayrım söz konusu olmakla birlikte kadın, erkeğin ötekisi olarak ikincil plandaki yerini almaktadır. Bir toplumda ırksal, sınıfsal, dini vs. ayrımlarda olduğu gibi cinsiyetçi ayrımların temelinde de hâkim ideolojilerin yer aldığı söylenebilir. Yurdigül ve Zinderen'e göre (2014, 134), toplumsal cinsiyet, erkek ve kadının biyolojik olarak farklılaşmasının ideolojinin yüklediği anlam ve değerler sonucunda oluşmasıdır. Millet'e göre (2018, 48- 49), bir ideolojiye koşullanmak, gönüllü desteği oluşturur. Cinsel politika, sosyal durum ve psikolojik yapı bakımından kadın ve erkeğin ataerkil tutuma göre toplumsallaştırılması bağlamında gönüllü destek kazanır. Bir toplumda egemen olan grubun gereksinim ve değer ölçülerine göre belirlenen cinsiyetçi roller, her cinsin davranış, hareket ve tutumunu detaylı ve değişmez şekilde pekiştirir. Buna örnek olarak, ataerkil toplumlarda kadının, çocuk bakımı, ev işleri gibi kadını daha edilgen bir konuma yerleştiren ev içi görevlerde, erkeğin ise aktif konumda olabileceği sosyal hayat içindeki "ev dışı" işlerde görev alması verilebilir. Cinsiyetçi roller, çok küçük yaşlarda bireylere aşılır. Bu rollerin kazandırılmasında çocukların oynadıkları oyunların bile önemli bir yeri vardır. Kız çocuklarının oyuncak bebeklerle evcilik gibi onları daha çok anneliğe ve ev içi işlere hazırlayan oyunlarına karşılık, erkek çocukların araba, kılıç, silah gibi onları sosyal hayatın zorluklarına hazırlayan oyuncaklarla oynamaları bunun en önemli göstergesidir. Görüldüğü gibi her iki cinsiyet, hayatın hemen hemen her alanında, ataerkil sistemin belirlediği kurallar içinde yaşam sürmektedirler.

17. ve 18. yüzyıllar boyunca kadının eş ve anne olarak evine ait olduğu fikri dünya üzerinde genel kabul görmüştür. 18. yüzyılın ikinci yarısı ve özellikle de 19. yüzyılda yaşanan, başta Sanayi Devrimi olmak üzere, önemli tarihsel olaylar, kadını özel alandan soyutlayarak, iş yeri ile ev ortamını birbirinden ayırmıştır (Donovan, 2012, 25). Sanayi Devrimi'nden sonra toprakta üretim yerini makineli üretime bırakmıştır. Bu süreçte insanlar, köylerden kentlere göç etmeye ve kentlerde kurulan fabrikalarda çalışmaya başlamışlardır. İş gücü ihtiyacının arttığı bu dönemde, daha önceleri yalnızca ev içinde çalışan kadınlar, ev dışı alanlarda da istihdam edilmişlerdir. 20. yüzyılın başından günümüze kadar yaşanan teknolojik gelişmeler, toplumsal, kültürel, siyasal, ekonomik vb. alanlarda da değişimi beraberinde getirmiştir. Makineleşme, kentleşme ve modernleşmenin yaşandığı bu dönemde geleneksel toplum önemini yitirmeye başlamıştır. Geleneksel toplumlar içerisinde hayat bulan ataerkil sistem de, günümüzün modern toplum yapısı içinde yok olmaya yüz tutmuştur. Modern dönemde yaşanan bu hızlı değişim ve dönüşümlerin nedeni olarak, önce dünya ekonomisini etkisi altına alan, daha sonra da birçok alanda egemenliğini ilan eden kapitalist sistem gösterilmelidir. Temeli paraya dayanan kapitalist sistemde, üretimi ve buna bağlı olarak tüketimi artırabilmek için işgücüne daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Çağlıyan (2014, 205), çağımızın ekonomik yapısı içinde iş gücü olarak kadınlara da ihtiyaç duyulduğu, bu nedenle kadınların zamanla ev dışındaki çalışma hayatında yerlerini aldıklarını savunur. Modern toplumlarda sosyal alan birbirinden farklı kimlikleri içinde barındırır. Bu kimliklerin bazıları toplum tarafından dışlanırken, bazıları ise toplumda hoş görüyle karşılanarak genel kabul görür (Yurdigül & Zinderen, 2014, 128). Geleneksel toplumlarda ötekileştirilen ve toplumdan dışlanan kadınlar, modern dönemle birlikte cinsiyet eşitliği istemiyle hak arayışına girmişlerdir. Kadınların hak arayışları zamanla bir akıma dönüşerek Feminizmi oluşturmuştur.

Feminizm, başlangıçta bölgesel bir toplumsal hareket olarak ortaya çıkmış, zamanla evrensel boyutlara ulaşarak hem toplumsal hem de politik bir eyleme dönüşmüştür. Böylece feminizm, sosyoloji, felsefe, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, iletişim, hukuk gibi birçok alanın akademik çalışma alanı içerisinde yerini almıştır. "Birinci dalga" olarak adlandırılan ilk Feminist hareketler, 18. yüzyılın sonlarında başlamış, 20. yüzyılın başına kadar devam etmiştir. Bu dönemde feminist hareketler, tecavüz, cinsel şiddet, kadına karşı şiddet gibi günümüzde de hala üzerinde çokça durulan konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte kadınlar, özellikle eğitimde adalet, toplumda bir birey olarak saygı ve kabul görmek istediklerini dile getirmişlerdir. Bu taleplerinden bazıları elde etmiş olmalarına rağmen

kadınlar, karşı bir hareketle karşılaşmış ve feminist hareketler bastırılmıştır. İkinci dalga feminist hareketler, 1960'lı yılların sonundan başlayarak 1980'li yılların başına kadar sürmüştür. Bu akımın öncülerinin cinsiyetçilik ve cinsel politikalar konusundaki temel fikirleri genel kabul görmüştür. Ayrıca ikinci dalga feministler, kuram üretmekle kalmayarak, örgütsel bir yapı oluşturmuş ve kurumsal bir kimlik kazanmışlardır. Kadın sığınma evleri, kadın çalışmaları programları, tecavüz kriz merkezleri, feminist örgütler ve kurumlar bu dönemde kurulmuştur. Ancak ikinci dalga feminist akım da ilk dalgada olduğu gibi güçlü bir karşı hareketle karşılaşmıştır (Donovan, 2012, 15). 90'ların sonu 2000'lerin başında küreselleşen dünyada modern dönem yerini postmodern döneme bırakmış, bununla birlikte kadın hareketleri de postmodern düşünce sistemine göre şekillenmiştir. Bu dönemde feminist hareketler, kadın merkezli ve mikro düzeyde gerçekleşmiştir. Modern dönemin makro (büyük) anlatıları, postmodern dönemle birlikte parçalanarak mikro hale getirildiği için kadın hareketleri de, örneğin siyahi kadınlar, lezbiyenler, yaşlı kadınlar, engelli kadınlar gibi kendi kategorileri içinde düzenlenmiştir. Donovan da konuyla ilgili olarak (2012, 350), 21. yüzyılın en önemli teorik gelişmesinin postyapısalcı ya da postmodernist teorilerin feminist teoriler üzerindeki etkisi olduğunu öne sürer ve günümüz feminizmini "küresel feminizm" ve "ekofeminizm" olarak ikiye ayırır. Küresel feminizm, batılı olmayan kadınları ve onların sorunlarını ele alırken, ekofeminizm, erkek egemenliği ile doğal dünyanın nasıl yağmalandığını göstermeye çalışır (Donovan, 2012, 350-351). Kısaca, 20. yüzyıldaki teknolojik gelişmeler ve bununla birlikte artan iş gücü ihtiyacı, modernleşen dünya ve bu dünyanın kadına sağladığı hak ve özgürlük arayışı imkânları (kadın hareketleri), geleneksel toplumlarda yalnızca ev içi işlerde konumlanan kadınların, sosyal alan içindeki iş sahalarında çalışabilme olanağı bulabilmelerine zemin hazırlamıştır.

2. Geçmişten Günümüze İş Hayatında Kadın

İnsanlığın başlangıcından bugüne kadar her dönemde kadınlar, o dönemin şartlarına göre değişen biçim ve statülerde çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunmuşlardır. İlk dönemlerde avcılık ve toplayıcılık ile yaşamlarını sürdüren ilkel göçebe toplumlarda kadınlar, aile içi işlerde önemli görevler üstlenerek, o dönemin ekonomik yaşamı içinde aktif olarak yer almışlardır. İlerleyen dönemlerde toplumların büyük bir çoğunluğunun göçebe hayatı bırakarak yerleşik hayata geçmesi, üretim ve yaşam şeklinin de değişmesine neden olmuştur. Bu değişim ile birlikte üretim toprak üzerinde yapılmaya başlanmıştır. Her dönemde olduğu gibi bu dönemde de insanlar arasında egemenlik mücadelesi yaşanmıştır. Toprakta üretimin yaygın olduğu feodal dönemde burjuva olarak tabir edilen toprak sahipleri topluma egemen olmuşlar ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin köleleştirdikleri insanları toprakta üretimin devamlılığı için, özellikle bedensel olarak sömürmüşlerdir. Bu dönemde yalnızca tarım alanlarında çalışan emekçiler, Sanayi Devrimi'nden sonra tarım dışı sektörlerde de çalışmaya başlamışlardır. Bu bağlamda Sanayi Devrimi, tarihsel süreç içinde ücretli kadın işgücünün ortaya çıkmasına neden olan en önemli gelişme olarak nitelendirilebilir. Sanayi Devrimi birçok alanda değişim ve dönüşümün yaşanmasına neden olan tarihi bir olaydır. İngiltere'de yaşanan Devrim daha sonra bütün dünyada etkisini göstermiştir. İlk olarak İngiltere'de daha sonra tüm dünyada feodal sistemin çöküşüne zemin hazırlayan Sanayi Devrimi ile birlikte yeni bir ekonomik sistem dünya üzerinde egemen olmaya başlamıştır. Bu sistemin adı "kapitalizm"dir. Fidan'a göre (2000, 117), kapitalizm, İngiltere'de feodalizmin son bulmasıyla ortaya çıkan iktisadi ve siyasi bir sistemdir. Bu sistemde kadın, "üretici", "tüketici" ve "meta" olarak yer alabilir. Bu açıdan kapitalist sistemin gelişimine bağlı olarak kadınların, yalnızca tek bir görev değil, farklı görevleri de üstlenebildikleri görülür. 20. yüzyıldaki teknolojik gelişmeler özellikle üretimin endüstriyel alanlara kaymasına neden olmuştur. Böylece toplumda üretici kimliğiyle yer alan kadınlar tarımsal alanların dışına çıkıp endüstriyel üretim alanlarında istihdam edilmeye başlanmıştır. Hıdıroğlu'na göre (2006, 5), kadınların endüstriyel alanlarda istihdamı II. Dünya Savaşı'ndan sonra hız kazanmıştır. Sanayi sektörünün dışında kadınların devlet memuriyetleri, hastaneler ve ordu gibi kamu hizmetlerinde istihdamı ise ilk olarak I. Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllarda erkeklerin savaşa gitmesiyle gerçekleşmiştir.

Ülkemizde kadınların çalışma yaşamına katılması da sanayileşmeyle birlikte gelişim göstermiştir. Türkler göçebe hayatı yaşadıkları dönemlerde kadın ve erkek arasında cinsiyet ayrımı neredeyse hiç görülmemiş ve bu dönemde kadınlar evlilik, siyasal kararlar, çalışma hayatı gibi birçok konuda erkeklerle eşit haklara sahip olmuşlardır (Önder, 2013, 37-38). Osmanlı İmparatorluğu döneminde kadının çalışma faaliyetleri ev içi ve tarım alanları ile sınırlandırılmış ve geleneksel ataerkil yapıya göre tasarlanmıştır. 19. yüzyılın sonlarında ise kadınlar, geleneksel anlayışın dışına çıkarak, önce atölyelerde sonra da fabrikalarda ücretli olarak çalışmaya başlamışlardır. Bu oluşum üzerinde o dönemde yaşanan dünya savaşlarının etkili

olduğu görülür. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de erkeklerin savaşa gitmesi nedeniyle oluşan işgücü açığı, kadın ve çocuklar tarafından giderilmeye çalışılmıştır. Kadınların ücretli çalışma alanları ilk olarak geleneksel dönemde ev içinde yapmaya alışık oldukları halıcılık ve dokumacılık üzerine olmuştur. Bundan başka o dönemde kadınlar savaş sanayinde de çalışmışlardır. Teknolojik gelişmelerle birlikte genişleyen iş sahaları kadınların farklı alanlara kaymalarına neden olmuştur. Bu alanlardan en önemlisi tekstil ve gıda sanayidir (Makal, 2010, 13-14).

Cumhuriyet döneminde de Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerindeki yapı varlığını devam ettirmiştir. Erken Cumhuriyet döneminde sanayi alanında çalışan kadın işçilerin oranı yaklaşık olarak %25’dir ve yine bu dönemde kadınlar dokumacılık ve gıda sektöründe yoğun olarak çalışmıştır. Türkiye’de 1930’lu yıllarda devletçi iktisat politikalarının takip edildiği dönemde geliştirilen İktisadi Devlet Teşekkülleri, kadın işçiliğinin artış göstermesine katkı sağlamıştır (Makal, 2010, 13-14). Ayrıca Cumhuriyet ideolojisinin ortaya koyduğu yeni kadın ve erkek imajının geleneksel anlayıştan oldukça uzak olması, kadın ve erkek arasındaki keskin cinsiyetçi ayrımların ortadan kalkmasına ve kadınların erkeklerle aynı sosyal ortamda bulunabilme, aynı işlerde çalışabilme imkânı bulmalarına neden olmuştur. Cinsiyet konusunda eşitlikçi bir tutum sergileyen Cumhuriyet’in kurucusu Ulu Önder Atatürk, kadınların ekonomik, siyasal, sosyal ve hukuksal alanlarda erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğine inanmıştır. Siyasal ve sosyal yaşamda bilimin ve aklın önde olması gerektiğini savunan Atatürk, kadınlar da dâhil olmak üzere toplumun bütün fertlerinin eğitilmesi gerektiğini öne sürmüştür (İçli, 1998, 585). Kadının ötekileştirilerek eve hapsedildiği geleneksel toplum yapısının aksine Mustafa Kemal Atatürk, kadının erkeklerle eşit haklara sahip olabilmesi için bu konuda çeşitli düzenlemelerde bulunmuştur. 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun ve 1934’te kadına seçme ve seçilme hakkının verilmesi gibi düzenlemeler bunlardan yalnızca birkaçıdır. Kadınların devlet kurumlarında memur olarak çalışabilmelerine yönelik ilk düzenleme ise 1926 yılında çıkarılan Memurin Kanunu ile olmuştur. Bu kanunun 6. maddesi, “kadınların memur ve müstahdem olarak görev yapabilmeleri caizdir” şeklinde düzenlenmiştir Kadınların kamu hizmetine girişleri ise öncelikle eğitim ve sağlık alanlarında olmuştur. Kadınlar o dönemde sağlık sektöründe ebe ve hemşire olarak görev yapmışlardır (Hıdıroğlu , 2006, 6). Görüldüğü gibi, Cumhuriyet sonrası dönemde kadınlara tanınan çeşitli haklar ve kapitalist ekonomik sistemde üretimin devamlılığı için her an işgücüne gereksinim duyulması gibi gelişmeler, kadınların çalışma hayatında daha fazla yer alabilmelerini sağlamıştır. Ayrıca Cumhuriyet’in ilanından sonra toplumun birçok alanda geleneksel anlayıştan uzaklaşarak modern anlayışa doğru kayması, yalnızca ev içi işlerde, eş ve çocuk bakımında görev üstlenen kadınlara, sosyal alanda ücretli işgücü olarak çalışabilme imkânı sunmuştur. Bununla birlikte ilerleyen dönemlerde eğitilmiş kadınların sayısında ciddi bir artış yaşanmış ve kadınlar, hem kamusal hem de özel alanlarda üst düzey görevler de dâhil olmak üzere birçok alanda görev üstlenmişlerdir. Ancak kadın iş yaşamında en üst düzeyde çalışsa bile yine de geleneksel aile yapısının kadına yüklemiş olduğu ev içi görev ve sorumlulukları aynı şekilde devam etmektedir.

Modern ötesi (postmodern) zaman olarak nitelendirilen 2000’ler ve sonrası dönemde geleneksel ataerkil toplum yapısı içinde benimsenen “aile” kavramı, toplumsal kural ve kalıpları yerle bir eden postmodern dönemle birlikte yok olmaya yüz tutmuştur. Cinsiyetçi ayrımların ortadan kalktığı ve bireyselliğin ön plana çıktığı bu dönemde kadınlar, aile kurmadan ve bir erkeğin hâkimiyeti altına girmeden de, tek başına bir birey olarak sosyal yaşam ve çalışma hayatı içerisinde yerini alabilmektedir. Bununla birlikte günümüzde evli ve çocuklu kadınların da ücretli çalışan olarak sosyal yaşam içerisinde buldukları görülmektedir. Akbaş ve Dursun’a göre (2020, 83), ataerkil toplumlarda yalnızca erkeklere mahsus bir alan olarak görülen kamusal alana günümüzde kadınların da dâhil olmasıyla birlikte, erkekler de kadınların alanı olarak belirlenen özel alanda ev içi işlerin sorumluluğunu kadın ile paylaşabilmektedir. Böylece geleneksel ataerkil toplumdaki keskin cinsiyetçi roller önemini kaybetmeye başlamakta ve bu durum “androjeni” kavramıyla açıklanmaktadır. Androgyne, Yunanca’da andro (erkek) ile gyne (kadın) kelimelerinin birleşiminden oluşan, geleneksel cinsiyetçi ayrımları kabul etmeyen ve bireylerin hem kadınsı hem de erkeksi özelliklerinin aynı anda var olabileceğinin ifadesidir. Kadın ve erkeğin görev ve sorumlulukları ile ilgili geleneksel anlayışın ortadan kalktığı günümüzde, kadınların ulusal kalkınmada etkili bir şekilde yerlerini almaları, bu nedenle de ülke ve aile ekonomisine parasal katkıda bulunacakları uğraşı içine girmeleri gerekli görülmektedir. Ayrıca bir ülkenin gelişmişlik düzeyini gösteren en önemli unsurlardan biri kadınların ekonomik ve sosyal alanda erkeklerle eşit oranlarda yer alabilmesidir. Ancak kadınların istihdam oranları hiçbir dönemde erkeklerin istihdam oranlarıyla eşit düzeyde olamamıştır. Konuyla ilgili olarak, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen

araştırmada, dünyada erkeklerin istihdam oranının %71,4, kadınların istihdam oranının ise %39 olduğu ortaya konmuştur. 2020 yılı TÜİK raporlarında da Türkiye'deki erkek istihdam oranı %60,2, kadın istihdam oranı ise %26,3 olarak açıklanmıştır (Kavas & Develi, 2020, 88). Buna göre, Türkiye'de kadın-erkek eşitliğine yönelik bütün düzenlemeler gerçekleştirilmiş olsa da, kadınların hala eğitimde yeterli seviyeye ulaşamaması, ataerkil yapıya bağlı olarak evdeki işlerin büyük oranda kadınların sorumluluğunda olması, kadınların işgücü piyasasında yeteri kadar yer alamadığının kanıtı niteliğindedir (Metin & Kariman, 2013, 3). Zira günümüzde dünya ve Türkiye'de kadınların işgücü istihdam oranı erkeklerle aynı oranda olmasa bile, yine de bu oranlar geçmişe nazaran artış göstermiştir.

3. Sağlık Sektörü ve Kadın alışanlar

Çalışma, toplumsal yaşamın öncelikli faaliyetleri arasında yer alır. Kişilerin yaptıkları işler, çalışma koşulları, aldıkları ücret ve işle alakalı kazanımları her daim güncel olan mühim konulardır. Bireyler hayatlarının büyük bir çoğunluğunu çalışarak geçirmektir. Çalışma hayatı, bireylerin iş yaşamı, sahip oldukları toplumsal statü, kaliteli sosyal evre, ussal, fiziksel ve sosyal gelişim açısından önemlidir (Orhan & Yücel , 2017, 55). Günümüzde alışma hayatı içinde kadın ve erkek bir arada yer alabilmektedir. Bu durum kadına güven duygusu kazandırmakta, sosyal statü ve nitelikli bir evre sağlamaktadır. Çalışma yaşamı içinde kadınların sayısı arttıka toplumda "kadınlara özgü meslekler" olarak nitelenen meslek grupları oluşmaktadır. Meslek ve cinsiyet ilişkisinin kurulduğu alanlar arasında yer alan sağlık sektörü, erkeklere oranla kadınların daha yoğun çalıştığı bir sektör olarak bilinir. Orhan ve Yücel'e göre (2017, 57), sağlık sektöründeki meslek gruplarının çoğu cinsiyetçi oluşuma sahiptir. Bunun nedeni toplumsal roller ve kadın - erkek eşitizliğidir. Erkeklerin sağlık sektöründe daha çok hekim olarak, kadınların ise hemşire, ebe ve hasta bakıcı olarak çalışmaları özellikle ücret ve itibar açısından eşitizliğe neden olmaktadır. Bununla birlikte sağlık alanında çalışan kadınların mesleki rolleri toplumsal rollerine göre belirlendiği için, hastanın her an yanında olan ve bakımını üstlenen kişilerin büyük çoğunluğunun kadın çalışanlar olduğu görülür. Kadınların sağlık sektöründeki mesleki rollerine bakıldığında, hemşirelik %70, ebelik %100 ve hekimliğin yaklaşık olarak %50 oranında olduğu ortaya konmuştur. Grldğı gibi geleneksel ataerkil toplumlarda kadına biçilen anne ve eş rolü, kadının çalışma hayatındaki iş alanlarını ve mesleki rollerini belirlemektedir.

Her ne kadar toplum genelinde hekimlik erkek, hemşirelik kadın mesleği olarak görülse de, ülkemizde 1954 yılında çıkarılan ve hemşireliği kadın mesleği olarak düzenleyen "Hemşirelik Kanunu" (Resmi Gazete, 1954), 2007 yılında değiştirilerek (Resmi Gazete, 2007), mesleğe ilişkin cinsiyetçi ayrımlar kaldırılmıştır. Böylece hemşirelik yalnızca kadının yapması gereken bir iş olmaktan çıkarılmış ve bu düzenlemeyle birlikte erkekler de hemşirelik görevlerine atanmıştır. Ayrıca son zamanlarda kadın doktor sayısında görülen artışla da birlikte sağlık sektöründe mesleki anlamda yaşanan cinsiyetçi ayrımlar yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. Günümüzde sağlık sektöründe kadın ve erkek çalışan bağlamında cinsiyet temelli ayrımlar azalmış olsa bile, işin zorluğu ve yoğunluğu sebebiyle kadınların erkeklere oranla bu meslekte daha fazla sorun yaşayabileceği söylenebilir. Kavas ve Develi'ye göre (2020, 88), iş hayatında cinsiyetçi ayrımlar hem çalışma yaşamına girerken, hem de mesleği icra ederken kendini gösterir. Bunun temel nedeni, toplumun kadın için belirlediği eş ve annelik gibi aile içi görevlerinin her Őeyden önce gelmesidir. Kadın ve erkek her ne kadar çalışma hayatında birlikte yer alsalar da, kadın işten eve döndüğünde ataerkil toplumun kadına yüklediği ocuk bakımı, yemek pişirme, sofra kurma, toplama gibi ev içi görevlerini yerine getirmek durumundadır. Bu nedenle hem ev içi hem de ev dışındaki görev ve sorumluluklarını yerine getiren kadının, erkekten iki kat daha fazla çalıştığı görülür. Böylece kadınların ev içi sorumluluklarını göz önünde bulunduran işverenler, kadınlardan önce erkekleri iş gücü potansiyeli olarak değerlendirirler.

Orhan ve Yücel'e göre (2017, 56), kadınlar çalıştıkları ortamda, erkeklerin yaşadığı birçok problemi yaşamanın yanında, sırf kadın kimliğinden kaynaklanan problemlerle de mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Genel olarak çalışma koşulları ağır ve süreleri uzun, düşük ücretli, nitelsiz işlerde erkeklerin alternatifini Şeklinde muamele gören kadınlar, işe alımlarda da erkeklerden daha fazla sorun yaşamaktadırlar. Kadınların aile içi görev ve sorumluluklarının fazla olması, çocuklu kadınların bakıcı sorunu, çalıştıkları işlerde çoğunlukla erkeklerden daha az ücret almaları ve iş ortamında Şiddet/taciz gibi olaylarla karşılaşmaları kadınların iş hayatında karşılaştıkları diğer önemli sorunlar arasında yer alır.

Sağlık sektöründe kadınların yoğun olarak çalıştığı meslek grubu olan hemşirelik, vardiyalı çalışma saatleri, kişisel ilişki kurabilme kabiliyeti gerektirmesi, iş bulma imknının daha kolay olması gibi sebeplerle kadın için uygun bir meslek olarak görülmektedir. Ancak hemşirelik kadınların en çok Őikyette

buldukları meslek grupları içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. Karahan ve Bener'e göre (2005, 3), kadın hemşirelerin çalıştıkları ortamda sayıca az olmaları, buna karşın çok sayıda hastaya bakmaları ve hastaların bakım sorumluluğunu üstlenmeleri, işin niteliğine göre düşük ücret almaları, uzun ve düzensiz saatlerde çalışmaları gibi faktörler bu mesleğin çok zorlu ve stresli olarak nitelendirilmesine yol açmaktadır. Özellikle ev ve aile sorumluluğu olan hemşireler için bu durum daha büyük problemler yaratmaktadır. Böylece hemşireler kendi meslekleri yanında geleneksel ev içi rollerini de yerine getirmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum hemşirelerin hem çalışma yaşantısını hem de ev ve aile sorumluluklarını etkilemekte ve daha fazla stres yaşamalarına neden olmaktadır. Sağlık alanındaki en önemli ve yorucu mesleklerden biri olan hekimlik ise son zamanlarda kadınların da erkekler kadar tercih ettiği ve çalıştığı bir meslek grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Hekimlik, yorucu ve yüksek sorumluluk gerektiren bir meslek olması nedeniyle daha çok erkeklerin yapabileceği bir iş kolu olarak görülür. Hekimlikte uygulanan "gün aşırı nöbet" sistemi ve icapçılık mesleğin yükünü daha da artırmaktadır. Özellikle kadınların ev içi görev ve sorumluluklarının erkeklerden daha fazla olması işyeri sorumlulukları bağlamında kadınlar üzerinde baskı oluşturmakta, bu durum kadınların mesleki streslerini daha da artırmaktadır. Örneğin, kadın hekimler erkeklerin yoğun olarak çalıştığı cerrahi bölümlerden ziyade çalışma koşulları cerrahi bölümlere göre daha az riskli ve rahat olan, kadının geleneksel rolüne uygun aile hekimliği, iç hastalıkları, cildiye, psikiyatri, nöroloji, çocuk sağlığı ve hastalıkları gibi dâhili bölümler ile tıbbi mikrobiyoloji, fizyoloji, biyokimya gibi temel bilimleri tercih etmektedir. Hangi bölümde olursa olsun günümüzde sağlık sektöründe hekim olarak çalışan kadınların sayısı hızla artmaktadır. Ancak toplum genelinde sağlık sektöründe çalışan kadınlara yönelik olarak yalnızca hemşire olarak çalıştıkları algısı bir türlü kırılmamıştır. Ülkemizde hekim kadınlar halkın büyük çoğunluğu tarafından hemşire zannedilmektedir. Urhan ve Etiler'e göre (2011, 97), emek piyasasında işlerin tarihsel olarak kadın işi ve erkek işi olarak ayrılması ve kadınların hangi tür işlerde çalışmaları gerektiği toplumda mevcut olan cinsiyet ideolojileri doğrultusunda belirlenir. Bu nedenle annelik ve kadınlık ideolojisinin biçimlendirdiği cinsler arasındaki ayrımlara ilişkin kültürel ön kabuller ve inançlar, sosyal hayatın ve emek piyasasının örgütlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Toplum olarak sağlık sektöründe yalnızca kadınlara özgü bir meslek kolu gibi düşünülen hemşirelik bunun en açık örneğidir. Toplumda kadının öncelikli görevinin eş ve anne olarak belirlendiği geleneksel ataerkil toplumlarda emek piyasasında yer alacak kadınların, hemşirelik, hasta bakıcılığı gibi yoğun hasta bakımı ve sorumluluğu gerektiren işlerde daha başarılı olacağı düşüncesi istihdamın da yönünü belirlemektedir.

Sağlık sektöründe kadın emekçiler hangi meslek grubunda yer alırsa alsın, sektörün kendinden kaynaklanan zorluklarıyla sık sık karşılaşmaktadırlar. Bu zorlukların başında şiddet unsuru gelmektedir. Kadın sağlık çalışanları hastaların bizzat kendisinden ya da yakınlarından çoğu zaman fiziki, sözlü veya psikolojik şiddet görmektedirler. Öztürk ve Babacan (2014, 70), hastalar tarafından şiddet eyleminin polikliniklerde daha çok tıbbi sekreterlere ve hekimlere, acil servislerde ise hemşirelere uygulandığını ortaya koymuştur. Ayrıca tanık olunan ve sağlık çalışanlarına uygulanan şiddetin tipi öncelikle sözlü olarak tespit edilmiş ve daha çok erkek hastalar tarafından acil servislerde hemşire olarak çalışan kadınlara uygulandığı belirlenmiştir. Sağlık sektöründe çalışan personelin yaşadığı zorluklardan bir diğeri ise tükenmişlik duygusudur. Bu duygu, kronik hastalara ve kanser gibi tedavisi çok zor olan ya da mümkün olmayan hastalığı olanlara yardımcı olamama, hastalarda iyileşme belirtileri görememe veya hastaların hayatını kaybetmesi gibi sebeplerle çok çabuk gelişir. Bununla beraber sağlık sektöründe iş yükünün fazla olması ve olumsuz çalışma koşulları da tükenmişlik duygusunun ortaya çıkmasına neden olur. Tükenmişlik sendromu ise kişide yabancılaşma duygusunu tetikler. Yabancılaşma, kişinin kendinden ve çevresinden kopmasına yol açan ve onun doğal düzenini bozan bir duygudur. Böylece kişi, kendi özünden, ailesinden ve çevresinden uzaklaşarak, psiko-sosyal bir problemin içinde kendini bulur (Usul & Atan, 2014, 1)

Sağlık sektöründe görev yapan kadınların karşılaştıkları sorunlardan biri diğeri de mobbingdir. Mobbing, bir işyerinde çalışanların, bir başka kişiyi ya da kişileri rahatsız edici, ahlak dışı söz ve davranışlarla taciz ettikleri; kısaca başkalarına karşı psikolojik şiddet uyguladıkları bir süreçtir. Mobbingin amacı, iş ortamında istenmeyen ya da yıpratılmak istenen kişilere karşı özellikle yöneticiler tarafından baskılar yapılarak, onların direnme gücünü ortadan kaldırıp, işten ayrılmalarını sağlamaktır (Tetik, 2010, 81). Hastaneler yoğun ve stresli çalışma ortamına sahiptir. Zor çalışma koşulları, nöbetler, imkânsızlıklar, yetersiz ücret, akademik kariyer sürecinde yaşanan adam kayırmalar, saldırı ve tacize karşı kadınların kendilerini korumakta güçlük çekmeleri, yönetime yakın olma ve idarecinin kendine yakın olan kişilere ayrımcılık yapması gibi nedenler mobbingi tetikleyen unsurlardır (Karsavuran, 2014, 276).

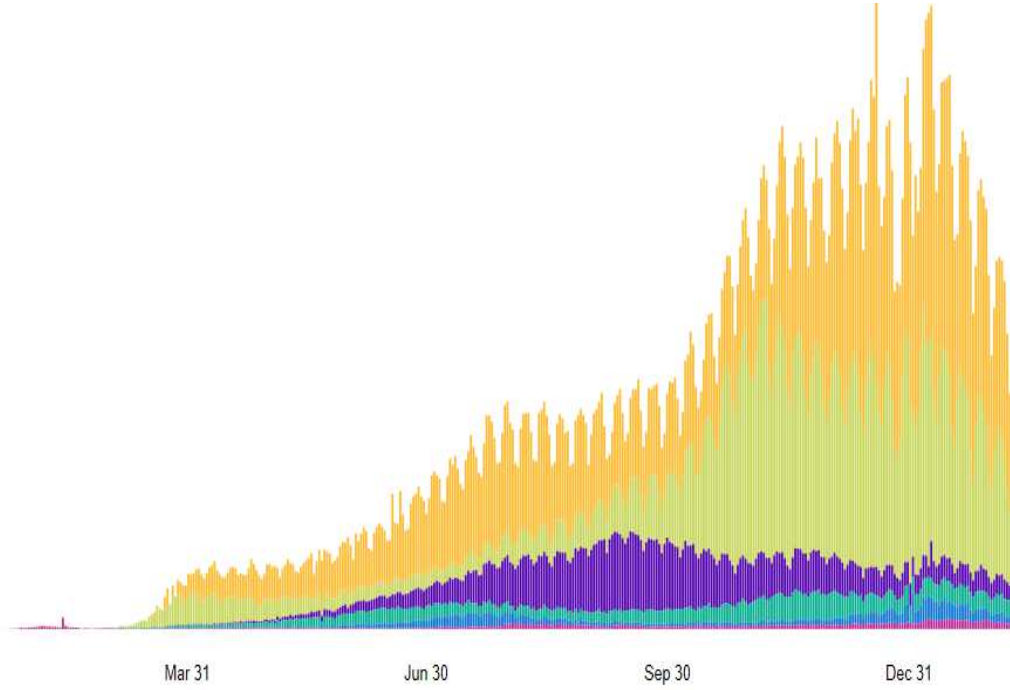
B. Araştırmanın Yöntemi

1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi

Koronavirüs salgını, sağlıktan ekonomiye, iş hayatından gündelik hayata kadar yaşamı ciddi bir biçimde etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir. Salgının en çok etkilediği alanlardan biri iş hayatıdır ve salgın en çok da sağlık sektöründe çalışanları etkilemektedir. Sağlık çalışanlarının ekstra yoğun emek harcadığı bu dönemde, hasta sayılarındaki yükseliş devam ettikçe mesleğin zorlukları da katlanarak artmaktadır. Bu çalışma, salgın döneminde pandemi servislerinde görev yapan kadın sağlık çalışanlarının çalışma sırasında karşılaştıkları zorlukları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın kapsamına sağlık sektörünün kadın sağlık çalışanları için daha zorlayıcı olduğu düşünülerek, ayrıca ülkemizde hakim olan ataerkil sistemin -çalışan bile olsa- kadına dayattığı eş ve çocuk bakımı gibi aile içi sorumlulukları ve annelik görevi nedeniyle kadın sağlık çalışanları dahil edilmiştir. Araştırma, birçok sağlık çalışanının enfekte olmasına hatta ölümüne neden olan Covid-19 salgını döneminde pandemi servislerinde çalışan kadın sağlık çalışanlarının karşılaştıkları zorlukların ortaya konulması bakımından önem arz etmektedir.

Resim 1. Dünya Genelinde Covid-19 Vakaları

AMERİKA, AVRUPA, GÜNEY DOĞU ASYA, ORTA DOĞU, AFRİKA, BATI PASİFİK

Kaynak: <http://covid19.tubitak.gov.tr/dunyada-durum>. E.T. 11.02.2021

Resim 2: Sağlık Bakanlığı Günlük Covid-19 Vakaları Tablosu

	BUGÜN	BU HAFTA	TOPLAM
TÜRKİYE COVID-19 HASTA TABLOSU	TEST SAYISI	HASTALARDA ZATÜRE ORANI	TEST SAYISI
14 MART 2021	132.425	%3,8	35.126.003
	VAKA SAYISI	YATAK DOLULUK ORANI	VAKA SAYISI
	13.378	%51,5	2.879.390
	HASTA SAYISI	ERİŞKİN YOĞUN BAKIM DOLULUK ORANI	VEFAT SAYISI
	852	%62,4	29.489
	VEFAT SAYISI	VENTİLATÖR DOLULUK ORANI	AĞIR HASTA SAYISI
	68	%31,0	1.392
	İYİLEŞEN SAYISI	ORTALAMA TEMASLI TESPİT SÜRESİ	İYİLEŞEN SAYISI
	15.516	8 SAAT	2.701.076
		FİLYASYON ORANI	
		%99,9	

Kaynak: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-14-mart-koronavirus-tablosu-saglik-bakanligi-bugunku-vaka-sayisinda-son-durum-aciklandi-6455331/1>. E.T. 14.03.2021

2. Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Veri Toplama Süreci

Covid-19 (Koronavirüs) salgınının kadın sağlık çalışanları üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmada doğru sonuçlara ulaşabilmek için pandemi servislerinde görev yapmış ya da yapmakta olan kadın sağlık çalışanlarına ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın evreni, sağlık kuruluşlarının pandemi servislerinde görevlendirilmiş kadın sağlık çalışanları olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem grubu belirlenirken "kartopu" örnekleme modeli kullanılmıştır. Buna göre araştırmanın örneklemini virüsün yoğun olarak görüldüğü iller arasında yer alan Kayseri ili sınırları içerisinde bulunan sağlık kuruluşlarının pandemi servislerinde çalışan kadın sağlık çalışanları oluşturmuştur. Mülakat bu kapsam doğrultusunda belirlenen 10 kadın sağlık çalışanıyla gerçekleştirilmiştir.

Mülakat öncesi katılımcılara bilgilendirilmiş olur formu imzalatılmıştır. Mülakata katılanların kimlik ve iş yeri bilgilerini gizli tutmak amacıyla katılımcılar, "L" harfi ile kodlanmış ve her bir katılımcı "L1", "L2", "L3", "L10" şeklinde numaralandırılmıştır. Araştırmada, katılımcılara açık uçlu olarak hazırlanmış yedi adet soru yöneltilmiş ve alınan cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular belli başlıklar altında değerlendirilmiştir. Veriler, Ekim 2020'de toplanmıştır. Mülakat için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve 05/10/2020 tarihli ve 05 sayılı etik kurul izin belgesi ile mülakat gerçekleştirilmiştir.

3. Verilerin Analizi

a. Kadınların iş yaşamına katılımı

Araştırmaya katılanların 3'ü, erkeklerin iş hayatına katılımının kadınlardan daha fazla olduğunu, 4'ü kadın istihdamının gün geçtikçe arttığını, 3'ü ise, kadın ve erkeğin iş yaşamına katılımının eşit olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan 3'ü, kadınların iş hayatında erkeklerden daha nitelikli, başarılı ve titiz olduklarını bildirmiştir. Kadınların iş hayatına katılımının gün geçtikçe arttığını söyleyen katılımcılardan 2'si ise çalışma hayatının kadına özgüven sağladığını, aile ve toplum içindeki cinsiyet ayrımcılığını azalttığını belirtmiştir.

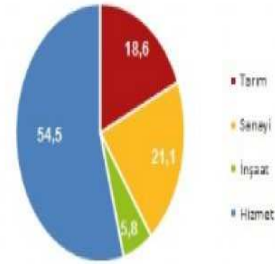
Resim 3: İstihdamın Sektörel Dağılımı

İstihdamın sektörel dağılımı , 15+yaş, (Bin kişi), Ocak 2021

	Ocak 2021			Bir önceki aya göre fark			Bir önceki yılın aynı ayına göre fark		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	27 706	18 935	8 771	822	496	326	-154	-54	-100
Tarım	5 162	2 923	2 239	366	48	318	199	114	86
Sanayi	5 850	4 473	1 377	14	15	-1	337	295	42
İnşaat	1 598	1 517	81	-9	-21	12	27	9	18
Hizmet	15 096	10 022	5 074	451	453	-3	-718	-472	-246

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı veremeyebilir.

İstihdamın sektörel dağılımı (%), Ocak 2021

Kaynak: <http://www.tes-is.org.tr/news-detail/349/OCAK-2021-%C4%B0%C5%9E%C4%B0ZL%C4%B0K-ORANI>, E.T. 14.03.2021

b. Kadın sağlık çalışanlarının mesleki sorunları ve Covid-19 süreci

Yoğun Çalışma Saatleri ve Çalışma Koşulları

Araştırmaya katılanlardan 6'sı mesleğin zorlukları arasında yoğun çalışma saatlerinin olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan, L6, L9, L10 sağlık alanında nöbet usulü ve vardiyalı çalışma sistemi nedeniyle uyku problemleri yaşadıklarını, fiziksel ve psikolojik olarak yeterince dinlenemediklerini dile getirmiştir. L1, L2, L5, L6, L9 ve L10 ise yoğun çalışma saatleri nedeniyle ailelerine çok fazla vakit ayıramadıklarını ve düzensiz bir hayat yaşadıkları için hayat kalitelerinin düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Covid-19 salgını sürecinde pandemi servislerinde çalışan katılımcılardan 9'u, bu süreçte çalışma saatleri konusunda pandemi öncesine göre ekstra bir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir. 1 katılımcı ise, çalışma saatlerinin pandemi öncesine göre daha düzenli olduğunu ifade etmiştir. Çalışma koşulları açısından, 4 katılımcı pandemi servislerinde mesai boyunca koruyucu kıyafet ve maskeyle dolaşmanın, temizliğe ve sosyal mesafe kuralına ekstra dikkat etmenin zorluğuna değinmişlerdir. Katılımcılardan 10'u da insanlığın ve tıp dünyasının ilk kez tanıştığı, kolay bulaşabilen ve ölümcül etkisi olan Covid-19 virüsünün, kendilerine ve dolayısıyla aile bireylerine bulaşabilme olasılığının yüksek olması nedeniyle pandemi öncesi döneme göre daha yoğun kaygı ve stres altında çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 10 kadın sağlık çalışanına "Covid-19 pandemi servislerinde çalışırken riskli çalışma koşullarına karşı (bulaş riski) iş ve aile yaşam dengesini nasıl sağladıkları sorulduğunda, bu soruya ailesiyle aynı evin içinde yaşayan 7 katılımcı, temastan kaçınarak, farklı odalarda yaşam sürerek, çoğunlukla evin içinde de maskeyle dolaşarak şeklinde yanıt vermişlerdir. Ailesiyle birlikte yaşamayan 3 katılımcı ise bu soruya, aileleriyle telefon aracılığıyla görüntülü ya da sesli iletişim kurarak ve onları ziyarete gitmeyerek şeklinde cevaplamışlardır.

İletişim Sorunları

Araştırmaya katılanlardan 6'sı, meslekte çoğu zaman hasta ve hasta yakınlarıyla iletişim kurma konusunda zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Bu durumun nedenini; katılımcılardan L2 ve L4, hasta ve yakınlarının sağlık çalışanlarından beklentilerinin çok yüksek olmasına, L2, L3, L4 ve L5 kadın çalışanların, özellikle hekimlerin, hizmet bekleyenler tarafından erkek hekimler kadar ciddiye alınmalarına ve toplumda hala kadın hekim algısının oluşmamış olmasına bağlamaktadır. Ayrıca katılımcılardan L2, L7 ve L8, iletişim sorunlarının oluşmasına sağlık çalışanlarının gün içerisinde çok sayıda insanla muhatap olma ve gergin çalışma ortamının neden olduğunu dile getirmiştir. Covid-19 pandemi döneminin iletişim sürecine etkileri konusunda 8 katılımcı etkinin olumsuz, 2 katılımcı ise etkinin olumlu olduğunu ifade etmiştir. Salgın dönemlerinin sağlık sektöründe yaşanan iletişimsel sorunları daha çok tetiklediğini savunan 8 katılımcıdan L1, L2, L7 ve L8, bu sorunu daha çok hasta ve hasta yakınlarıyla yaşadıklarını dile getirmişlerdir. L5, L7, L9 ve L10 ise bu süreçte daha çok amirler ve hastane yöneticileri ile iletişim sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Pandemi döneminin iletişim sürecini olumlu yönde etkilediğini savunan katılımcılardan L3, bu olumlu etkinin sağlık çalışanları ile hastalar arasında, L6 ise sağlık çalışanları ile yöneticiler arasında gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Siddet Unsurları

Araştırma katılımcılarından 5'i, mesleğin zorlukları arasında "şiddet" unsurunun yer aldığını bildirmiştir. L2, çalışma esnasında daha çok hasta yakınlarının sözlü şiddetine maruz kaldığını, L6, L7, L9 ve L10 ise hastalardan ziyade hastane yöneticilerinin uyguladığı psikolojik şiddetin kendilerini daha çok etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu 4 katılımcı, hastane yönetiminin az elemanla çok iş yaptırma, yapılan işi takdir etmeme, adam kayırma gibi davranışlarından kaynaklanan tükenmişlik duygusunu (fiziksel ve mental olarak yıpranma, kendine yabancılaşma ve meslekten soğuma, uzaklaşma gibi) mesleki yaşamda en çok karşılaştıkları şiddet türü olarak değerlendirmişlerdir. Bununla birlikte 6 katılımcı, Covid-19 pandemi servislerinde çalışırken şiddet gördüklerini, 4'ü ise bu süreçte hiçbir şiddet unsuruyla karşılaşmadıklarını bildirmişlerdir. Şiddete maruz kalan katılımcılardan L1, L2 ve L7, hasta ve hasta yakınlarından sözlü şiddet gördüklerini, L5, L7, L9 ve L10 ise hastane yöneticilerinin psikolojik şiddetine (mobbing) maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, pandemi servislerinde çalışan ve bu esnada korona virüse yakalanan L10, korona olduğu dönemde sosyal çevresinden de psikolojik şiddet gördüğünü belirtmiştir.

Maddi Tatmin

Araştırmaya katılanların 10'u da, hem pandemi döneminde hem de pandemiden önce bu kadar yoğun ve riskli çalışma koşulları ve yoğun çalışma saatlerine rağmen yaptıkları işe karşılık tatmin edici ücretler alamadıklarını bildirmişlerdir. Pandemi sürecinde ise katılımcılardan 2'si, pandemi servislerinde çalışırken maaşın yanında ek ödenekler aldıklarını, ancak bu süreçte canı pahasına (aileleri de dâhil) çalışan sağlık elemanlarının emeğinin hiçbir maddi karşılıkla ödenemeyeceğini ifade etmişlerdir. Geriye kalan 8 katılımcı ise, pandemi sürecinde çalışmış olmanın maddi anlamda ekstra bir getirisi olmadığını beyan etmişlerdir.

Sonuç

Geleneksel ataerkil sistemde cinsiyet ayrımı, toplumda erkeğin egemen, kadının ise "öteki" kabul edilmesiyle oluşur. Kadın ve erkeğin toplumdaki konumu, aile içindeki görev ve sorumlulukları ataerkil toplum yapısı içinde kurgulanır. Bu sistemde kadının yeri evi, görevi ise ev işleri ve çocuk bakımı olarak belirlenmiştir. Erkeğin yeri ise evin dışındaki sosyal hayattır. Erkek, iş hayatında yer alarak ailesini geçindirebilecek yeterli maddi kazancı elde etmekle yükümlüdür. Ancak günümüzde ataerkil sistemin kadın ve erkek için belirlediği keskin cinsiyetçi roller değişmiş ve böylece kadınlar yalnızca ev içi işlerle kalmayıp bunun yanında iş hayatında da yer almaya başlamışlardır. Önceleri ev içi görevlerine ve sorumluluklarına daha uygun olan iş sahalarında istihdam edilen kadınlar, son zamanlarda hemen hemen her alanda istihdam edilmektedirler. Kadınların iş hayatında yoğun olarak çalıştıkları alanlardan biri de sağlıktır. Sağlık sektörü özellikle kadınlar için çalışma koşullarının en zor olduğu alanlardan biridir. 2020 yılının Mart ayında başlayan ve halen devam etmekte olan Covid-19 pandemi dönemi ise bu meşakkatli çalışma alanını kadınlar için daha da zor hale getirmiştir. Bu süreçte kadınların mesleki mağduriyetlerini ortaya koymak için pandemi servislerinde çalışan kadın sağlık çalışanlarına yönelik olarak bugüne kadar çeşitli bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Buna göre bu araştırmada elde ettiğimiz sonuçlar ile daha önce yine aynı konuya ilişkin olarak yapılan araştırmaların sonuçlarının büyük oranda benzerlik gösterdiği ortaya konulmuştur.

Yapılan araştırma, Covid-19 pandemi servislerinde çalışan kadınların çalışma koşulları bağlamında yaşadıkları zorlukların bulaş riskinin yüksek olmasından kaynaklandığını ortaya koymuştur. Araştırmada, pandemi servislerinde çalışırken virüsten korunmak için giyilen koruyucu kıyafetler, gün boyu takılan maskeler, temizliğe ekstra dikkat etmek ve çalışma esnasında sosyal mesafe kuralına uygun hareket etmenin olanaksızlığı gibi nedenlerin çalışma koşullarını daha da zor hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Pandemi servislerinde çalışan kadın sağlıkçıların yaşadıkları zorlukların araştırıldığı bu çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç da, kadın çalışanların iş yoğunluğu ve sorumluluklarının daha da arttığı bu dönemde aile bireylerine yeterli vakit ayıramama, virüs taşıma riski dolayısıyla evde maskeyle dolaşma ve aile bireylerinden izole yaşamak zorunda kalmaktır. Araştırma, pandemi servislerinde çalışan kadın sağlık çalışanlarının zorlu çalışma koşulları ve yoğun çalışma saatleri nedeniyle hem bedensel hem de psikolojik (tükenmişlik sendromu) olarak daha fazla yıprandıklarını göstermiştir. Araştırmada ayrıca, hasta/hasta yakınları ve hastane yöneticileri ile kadın çalışanlar arasında yaşanan iletişimsel sorunlar, sektörün riskleri arasında gösterilen şiddet gibi unsurlar ve ekstra yoğun emek harcanan ve fazlasıyla yıpratıcı bu sürecin maddi ve manevi karşılığını alamamak gibi zorluklarıyla da karşı karşıya kaldıkları tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Özge, & Dursun, Cansu (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecinde özel alanına kamusal alanı sığdıran çalışan anneler. *ASEAD*, Sayı: 7(5).
- Connell, Robert W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. Çev: Cem Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çağlıyan, Çağdaş E. (2014). Toplumsal cinsiyet kalıplarında farklılaşma mı? Hung dizisinde sunulan erkek kimliği. *Toplumsal Cinsiyet ve Medya*. Ed: H. Kuruoğlu ve B. Aydın. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Dünya Üzerinde Covid-19 Vakaları Tablosu. <http://covid19.tubitak.gov.tr/dunyada-durum>. adresinden 11.02.2021 tarihinde alındı
- Fidan, Fatma (2000). Kapitalizmin gelişme sürecinde kadının çok yönlü konumu (medya örneği). *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 1(2).
- Hidroğlu, Seyhan (2006). *Sağlık iş kolunda çalışan kadınların çalışma yaşamı ile ilgili sorunlarının değerlendirilmesi*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- <http://www.tes-is.org.tr/news-detail/349/OCAK-2021-%C4%B0%C5%9ES%C4%B0ZL%C4%B0K-ORANI>, E.T. 14.03.2021
- İçli, Tülin G. (1998). Cumhuriyet döneminde kadının sosyal konumu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: Cumhuriyetin 75. yılı özel sayısı.
- Karahan, Azize & Bener, Özgün (2005). Bolu sosyal sigortalar kurumu hastanesinde çalışan evli hemşirelerin ev ortamında yaşadıkları sorunlar. *Aile ve Toplum*, Sayı: 2(9).
- Karsavuran, Seda (2014). Sağlık sektöründe mobbing: Hastane yöneticileri üzerinde bir uygulama. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 11(26).
- Kavas, Burçak & Develi, Abdülkadir (2020). Çalışma yaşamındaki sorunlar bağlamında Covid-19 pandemisinin kadın sağlık çalışanları üzerindeki etkisi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 4(2).
- Makal, Ahmet (2010). Türkiye'de erken cumhuriyet döneminde kadın emeği. *Çalışma ve Toplum*, Sayı: 2.
- Millett, Kate (2018). *Cinsel politika*. Çev: Seçkin Selvi. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Orhan, Berna & Yücel, Özlem (2017). Türkiye'de sağlık hizmetleri sunumuna cinsiyet açısından bakış. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1.
- Önder, N. (2013). Türkiye'de kadın işgücünün görünümü. *Çalışma Dünyası Dergisi*, Sayı: 1(1)
- Öztürk, Havva & Babacan, Elif (2014). Hastanede çalışan sağlık personeline hasta/yakınları tarafından uygulanan şiddet: nedenleri ve ilgili faktörler. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, Sayı: 1(2).
- Resmi Gazete. (1954, Ekim 2). <https://www.saglik.gov.tr/TR,10378/tarihi25021954--sayisi6283--rg-tarihi02031954--rg-sayisi8647-hemshirelik-kanunu.html>.
- Resmi Gazete. (2007, Nisan 25). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070502-3.htm>.
- Sağlık Bakanlığı Günlük Covid-19 Vakaları Tablosu. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-14-mart-koronavirus-tablosu-saglik-bakanligi-bugunku-vaka-sayisinda-son-durum-aciklandi-6455331/1> adresinden 14.03.2021 tarihinde alındı.
- TBMM. (2013). Ankara: TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. Ekim 10, 2020 tarihinde <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/index.htm> adresinden alındı
- Tetik, Semra (2010). Mobbing kavramı: Birey ve örgütler açısından önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 12(18).
- Umunc, Canay & Kümbül, Tuba (2018). Toplumsal cinsiyet sorunu açısından Recep Tayyip Erdoğan ve Barack Obama'nın konuşmalarında kadın. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 3(5).
- Urhan, Betül & Etiler, Nilay (2011). Sağlık sektöründe kadın emeğinin toplumsal cinsiyet açısından analizi. *Çalışma ve Toplum*, Sayı: 2.
- Usul, Hayrettin & Atan, Ayten (2014). Sağlık sektöründe yabancılaşma düzeyi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 16(26).
- Yurdigül, Yusuf & Zinderen, Etem, İ. (2014). Marjinal bir kimlik algısı olarak eşcinselliğin Tv haberlerinde sunumu. *Toplumsal Cinsiyet ve Medya*, Ed: H. Kuruoğlu & B. Aydın. Ankara: Detay Yayıncılık.